

~~2669~~
45877

1864

Geesti-rahwa mõnnus

K a l e n d e r

ehf

Läht-ramat

1864

Keiserliku Aualiku

in-kogu kink. 1916aasta peäle, pärrast

Jssanda Jესusse Kristusse
sündimist.

Sel aastal on 366 päwa.

Kurresare liinas,
trüffitud ja müa R. Asfaren jures.

Märkide selletaminne.

Noor = ku.

Esimenne werend.

Täis = ku.

Wiimne werend.

P. tähhendab: Pühha, **p.** tähhendab: pääw, **e. l.** tähhendab: enne lounat ja **p. l.** tähhendab: pärast lounat.

Joulo = ja Wastlapäwa wahhet on 7 nädalat.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi 38437
Arhiivraamatukogu

Von der Censur gestattet, jedoch nur in den Ostsee-gouvernements abzugeben.

Dorpat, den 10. September 1863.

(L. S.)

Nastaid arwatakse tännawo:

Mailma Iomiseft	5813
Meie kalli Jssanda Jესუსე Kristuse sündimiseft .	1864
Tarto linna üleseehitamiseft	834
Ristiussõ Riimale tullemiseft	673
Tallinna üleseehitamiseft	645
Perno linna allustamiseft	609
Püüsirohho leidmiseft	522
Ramatude trükkimiseft hakkatusseft	424
Lutterusse õige usso üleswõtmiseft	347
Wannast karkust	207
Wäe Prantburgi minnemiseft	186
Toomba põllemiseft	180
Surest näljast Riia- ja Tallinna maal	169
Peterburgi linna üleseehitamiseft	161
Teiseft karkust	154
Meie Riia Wenne-rigi wallitsusseft alla samiseft .	154
Tarto sure koki allustamiseft	62
Ute rougede pannemiseft	61
Prantssuse Moskuse ollemiseft	52
Eestima pridusseft kulutusseft	47
Meie sure Keisri Herra Aleksandri II. sünd.	46
Riima pridusseft kulutusseft	44
Jummalatenistusseft ue kirriko-seadusseft järrel .	30
Meie Keisri Herra Aleksandri II. wal. hak.	9
Krimmi sõa hakkatusseft	10
Wiimseft hinge kirjutusseft	6
Wennema pridusseft kulutusseft	3

Neäri pääw. — Kristusse ümberleikamisest. Luf. 2, 21.

1 Resknäd.	Neäri pääw.	Uita Summal!
2 Neljap.	Abel	Kange
3 Rede.	Enof	 0, 45' e. l.
4 Laup.	Metusala	

3 Kunninga P. — Jeesus pöggeneb Egiptusse male. Matt. 2, 13—23.

5 Pühhap.	Simon	
6 Esmasp.	3 Kunninga P.	Külm ja
7 Teisip.	Juljanus	
8 Resknäd.	Erart	põhja tuled.
9 Neljasp.	Peatus	
10 Rede.	Paawli p.	
11 Laup.	Erwaim	 11, 42' p. l.

1 P. p. 3 R. P. — Jeesus 12 aast. wanna. Luf. 2, 41—52.

12 Pühhap.	Rein	
13 Esmasp.	Hilarius	Selle järrel
14 Teisip.	Robert	lund ja
15 Resknäd.	Tönnise p.	uddused il-
16 Neljap.	Riisbert	mad; siis
17 Rede.	Tiidrik	
18 Laup.	Alfel	

2 P. p. 3 R. P. — Pulmad Rana-linnas. Joan. 2, 1—11.

19 Pühhap.	Sara	
20 Esmasp.	Waab. Seb. p.	 1, 56' e. l.
21 Teisip.	Neto	jälle kange
22 Resknäd.	Madlena	tülm. Selge
23 Neljap.	Lota	taewas, põhja
24 Rede.	Timoteus	tuled,
25 Laup.	Paawli ümb.	

3 P. p. 3 R. P. Pealikust Kapernauma-linnas. Matth. 8, 1—13.

26 Pühhap.	Polikarpus	 7, 49' p. l.
27 Esmasp.	Krisostomus	wägga külmad
28 Teisip.	Karel	ööd. Ku lõp-
29 Resknäd.	Samuel	pul sulla.
30 Neljap.	Adelgund	
31 Rede	An	

1 sel tõuseb päike t. 8, 50 min.; lähkääb loja t. 3, 29 min.
 11mal " " " 8, 33 " " " " 3, 52 "
 21 sel " " " 8, 12 " " " " 4, 16 "

1 Laup. | Pirrita | Lumme- ja

4 p. p. 3 R. P. — Kristus sunnib tuled. Matt. 8, 23—27.

2 Pühhap.	Rüünla p.	 3, 3' p. l.
3 Gsmasp.	Hanna	
4 Teisip.	Weronika	wihmasaddo
5 Kesknäd.	Agata	kange tultega,
6 Neljap.	Lora	kül
7 Nede	Rikard	
8 Laup.	Salomon	

5 p. p. 3 R. P. — Umbrohhust. Matth. 13, 24—30.

9 Pühhap.	Apolonia	
10 Gsmasp.	Kolastika	 6, 40' p. l.
11 Teisip.	Edu	lähhäb kan-
12 Kesknäd.	Kadde	gemaks, kui
13 Neljap.	Adrian	fu lõppul,
14 Nede	Walentin	
15 Laup.	Wauftina	

9 p. e. üll. P. Wina-mäest. Matt. 20, 1—16.

16 Pühhap.	Jula	
17 Gsmasp.	Konstantina	pohja tuled
18 Teisip.	Konfordia	 2, 21' p. l.
19 Kesknäd.	Simeon Apost.	toufewad,
20 Neljap.	Konstantin	pehmed ja
21 Nede	Jesaias	
22 Laup.	Peetri p.	

8 p. e. üll. P. — Külüwi mehheft. Luk. 8, 4—15

23 Pühhap.	Mina	head ilmad.
24 Gsmasp.	Maddise p.	
25 Teisip.	Wiftor	 5, 38' e. l.
26 Kesknäd.	Nestor	Död külmad
27 Neljap.	Leander	ja tuisud.
28 Nede.	Iustus	
29 Laup.	Makarius	

1stel touseb päike k. 7, 45 min.; lähhäb loja k. 4, 44 min.
 11^{mal} " " " 7, 18 " " " 5, 19 "
 21^{sel} " " " 6, 50 " " " 5, 34 "

Paaſto Pühha. — Pimmedaſt te äres. Lukas 18, 31—43.

1 Pühhap.	Albinus	Selge
2 Esmasp.	Medea	
3 Teiſip.	W a ſ t l a p.	 7, 46' e. l.
4 Reſknäd.	Tuhka p.	taewas ja
5 Neljap.	Angelus	külm.
6 Rede	Kotwrid	
7 Laup.	Perpetua	

1 P. Paaſtus. — Kriſtuſt kiusataſſe. Matt. 4, 1—11.

8 Pühhap.	P ö r i p w.	Lumme-
9 Esmasp.	Tſiprian	tuiſud.
10 Teiſip.	Mikeus	
11 Reſknäd.	Palwe pääw.	 0, 3' p. l.
12 Neljap.	Kregor	
13 Rede	Ernſt	Dhto pole
14 Laup.	Sakarias	

2 P. Paaſtus. — Kananea naeſeſt. Matt. 15, 21—28.

15 Pühhap.	Matilde	ilm lähhäb
16 Esmasp.	Aleksander	ſelgemakſ
17 Teiſip.	Truta	

18 Reſknäd.	Rabriel	 11, 59' p. l.
19 Neljap.	Joſep	
20 Rede	Olga	ja fange Ku
21 Laup.	Pent	warjutaminne.

3 P. Paaſt. — Kriſtuſ aiaſ kurratid wälja. Luk. 11, 14.

22 Pühhap.	Rawael	Külmad ööd
23 Esmasp.	Tiits	päwa
24 Teiſip.	Palmi pude P.	
25 Reſknäd.	Paaſt Maria p.	 3, 28' e. l.
26 Neljap.	Manuel	paiftmiſſe
27 Rede	Kuſtan	ja hea
28 Laup.	Kariſiuſ	

4 P. Paaſt. — Kriſtuſ ſödaſ 5000 meeſt. Ioan. 6, 1—15.

29 Pühhap.	Wilipina	
30 Esmasp.	Aldoniuſ	päwadega.
31 Teiſip.	Tetlauſ	

1 ſel töuſeſ päite k. 6, 24 min.; lähhäb loja k. 5, 56, min.
 11 " " " " 5, 54 " " " 6, 20, "
 21 " " " " 5, 24 " " " 6, 41, "

1 Kesknäd.	Karjalast. p.	 1, 48' e. l.
2 Neljap.	Paulina	
3 Rede	Berdinand	
4 Laup.	Ambrosius	

Heitlikkud,

P. Paast. — Jesus kiowidega wissatud. Joan. 8, 46—59.

5 Pühhap.	Maksim	uddused
6 Esmasp.	Kölestin	ilmad,
7 Teisip.	Aron	
8 Kesknäd.	Liborius	wahhel
9 Neljap.	Pogislaus	
10 Rede	Esekiel	 2, 58' e. l.
11 Laup.	Leo	

6 P. Paastus. — Kristusse sisse söitminne. Matt. 21, 1—9.

12 Pühhap.	Julius	päwa paiste
13 Esmasp.	Justinus.	ja külmad
14 Teisip.	Künni pääw.	ööd.
15 Kesknäd.	Olimpia	
16 Neljap.	Suur Neljapw.	 6, 13' e. l.
17 Rede	Suur Rede.	
18 Laup.	Valerian	

Kr. üll. P. — Kristusse üllestõusminne. Mark. 16, 1—8.

19 Pühhap.	1 Kr. üllest. P.	Bihmased ilmad. Päwad
20 Esmasp.	2 Kr. üllest. P.	
21 Teisip.	3 Kr. üllest. P.	
22 Kesknäd.	Rajus	
23 Neljap.	Jürri pw.	
24 Rede	Albert	 1, 53' e. l.
25 Laup.	Marjuse pw.	

1 P. p. üll. P. — Kinnipandud uksest. Joan. 20, 19—23.

26 Pühhap.	Etfekias	lähhäwad sojemaks. Willud,
27 Esmasp.	Anastasiu	
28 Teisip.	Witalis	
29 Kesknäd.	Reimund	
30 Neljap.	Grastus	

1 sel tõuseb päike k. 4, 52 min.; lähhäb loja k. 7, 10 min.
11 mal " " " 4, 24 " " " 7, 34 "
21 sel " " " 3, 57 " " " 7, 58 "

1 Rede	Wolbri pw.	 8, 0' p. l.
2 Laup.	Sigismund	

2 P. p. üll. P. — Sea karjane. Joann. 10, 12—16.

3 Pühhap.	† leidmise p.	uddused
4 Esmasp.	Wlorian	
5 Teisip.	Kottard	ilmad.
6 Keisnäd.	Susanna	
7 Neljap.	Ulrika	Wahhel
8 Rede.	Tanislauß	
9 Laup.	Niggulaß	 3, 3' p. l.

3 P. p. üll. P. — Ürikesse aja pärrast. Joann. 16, 16—23.

10 Pühhap.	Kordian	pilwised,
11 Esmasp.	Pankratsius	wahhel
12 Teisip.	Henriette	päwapaißsed
13 Keisnäd.	Sermatsius	ilmad
14 Neljap.	Kristjan	
15 Rede	Sohwi	
16 Laup.	Krööt	 11, 0' e. l.

4 P. p. üll. P. — Kristusse ärraminneisest. Joa. 16, 5-16.

17 Pühhap.	Anton	wihmasad-
18 Esmasp.	Grif	duga, ja
19 Teisip.	Wilip	soja ilma
20 Keisnäd.	Ernestina	järrele tor-
21 Neljap.	Pontusine	
22 Rede	Mili	
23 Laup.	Tesiderius	 1, 19' p. l.

5 P. p. üll. P. — Öigest pallumiseest. Joann. 16, 23—30.

24 Pühhap.	Ester	mid ja
25 Esmasp.	Urbanus	
26 Teisip.	Eduard	mürrißta-
27 Keisnäd.	Ludolp	
28 Neljap.	Caewaminn. P.	Suur † pw.
29 Rede	Mart	minne.
30 Laup.	Wigand	

6 P. p. üll. P. — Römustajast Waimust. Joann. 15, 26-16, 4.

31 Pühhap.	Petronella	 1, 27' p. l.
------------	------------	--

1 sel tõuseb päike k. 3, 32 min.; lähkääb loja k. 8, 21 min.
 11 mal " " " 3, 11 " " " 8, 42 "
 21 sel " " " 2, 55 " " " 9, 0 "

1 Esmasp.	Rotsalk	Wahhel
2 Teisip.	Martellus	
3 Keisnäd.	Emma	
4 Neljap.	Tarius	felge,
5 Rede	Poniwatsius	wahhel
6 Laup.	Artemius	

Nelli Pühhi. — Pühhaft Waimust. Joann. 14, 23—31.

7 Pühhap.	Nellipühhi	 0, 33' e. l.
8 Esmasp.	Teine Pühha	
9 Teisip.	Kolmas Pühha.	
10 Keisnäd.	Rordian	pilwene
11 Neljap.	Barnabas	taewas ja
12 Rede	Basilides	soja päwa-
13 Laup.	Tobias	

Kolmaino Summala Pühha. — Jesus ja Nikodemus.
Joan. 3, 1—15.

14 Pühhap.	Valerius	 3, 54' p. l.
15 Esmasp.	Wiidi pw.	
16 Teisip.	Justina	
17 Keisnäd.	Nikander	

18 Neljap.	Homerus	minne odata. Heitlikkud
19 Rede	Kerwafius	
20 Laup.	Wlorentin	

1 P. p. 3. a. J. P. — Rikkast mehhest. Luk. 16, 19—31.

21 Pühhap.	Rael	 2, 13' e. l.
22 Esmasp.	Karolina	
23 Teisip.	Basilius	
24 Keisnäd.	Jani pääw.	wihmased
25 Neljap.	Webronia	ilmad. Selged
26 Rede	Jeremias	fuiwad
27 Laup.	Ladislauß	päwad.

2 P. p. 3. a. J. P. — Surest õhtosõmaaiast. Luk. 14, 16—24.

28 Pühhap.	Josua	 5, 30' e. l.
29 Esmasp.	Peetri Pawli p.	
30 Teisip.	Pilla	

1 sel tõuseb päike k. 2, 45 min.; lähhab loja k. 9, 14 min.
11 mal " " " 2, 45 " " " 9, 18 "
21 sel " " " 2, 52 " " " 9, 14 "

1 Resknäd.	Leobald	Taewas
2 Neljap.	Heina Maria p.	pilwetab, ja
3 Rede	Kornelius	fanged
4 Laup.	Ulrik	

3 P.p.3.a.3.P. — Ärrakaddunud lambast. Luf. 5, 1—10.

5 Pühhap.	Anselm	mürrišta-
6 Esmasp.	Hektor	 8, 15' e. l.
7 Teisip.	Demetrius	
8 Resknäd.	Kilian	missed, selle
9 Neljap.	Kirillus	järrele
10 Rede	7 Wenda	
11 Laup.	Eleonora	

4 Pp. 3.a.3.P. — Olge armolisjed. Luf. 6, 36—42

12 Pühhap.	Hindrik	 10, 25' p.l.
13 Esmasp.	Marreta pw.	
14 Teisip.	Ponawent	pallawad
15 Resknäd.	Apostl. jäg.	ilmad.
16 Neljap.	August	

17 Rede	Aleksius	
18 Laup.	Rosina	

5 P. p. 3 a. 3. P. — Rohke kallasaak. Luf. 5, 1—11.

19 Pühhap.	Widerika	Kennad,
20 Esmasp.	Elias	 4, 13' p. l.
21 Teisip.	Daniel	
22 Resknäd.	Maria Magd l.	willised
23 Neljap.	Oskar	
24 Rede	Kristina	ja
25 Laup.	Jakopi pw.	

6 P.p.3.a.3.P. — Warrikeride õigus. — Matt. 5, 20—26.

26 Pühhap.	Anno	sojad pä-
27 Esmasp.	Marta	
28 Teisip.	Plato	 7, 36' p. l.
29 Resknäd.	Olowi pw.	
30 Neljap.	Abdon	wad.
31 Rede	Kristwid	

1 sel tõuseb päike k. 3, 7, min.; lähhab loja k. 9, 2 min.

11mal	"	"	"	3, 27,	"	"	"	"	8, 44	"
21sel	"	"	"	3, 48,	"	"	"	"	8, 21	"

1 Laup.	Petri wang.	Range
---------	-------------	-------

7 P.p.3a.3.P. — 4000 meest sõdetakse. Mark. 8, 1—9.

2 Pühhap.	Hannibal	pallaw, se
3 Esmasp.	Gleajar	peäle mür-
4 Teisip.	Lominifus	
5 Restnäd.	Dswald	 3, 16' p. l.
6 Neljap.	Eigenius	
7 Rede	Aline	ristaminne
8 Laup.	Kerhard	ja wihma-

8 P.p.3. a. 3. P. — Walle prohwedid. Matt. 7, 15—23.

9 Pühhap.	Romanus	jaddo. Head
10 Esmasp.	Lauritsa pw.	leifusse
11 Teisip.	Hermann	
12 Restnäd.	Klara	 7, 43' e. l.
13 Neljap.	Ello	
14 Rede	Eusebius	ilmad.
15 Laup.	Ruffi Marja p.	

9 P.p.3. a. 3. P. — Üllekohtune majapidaja. Luk. 16, 1—9.

16 Pühhap.	Isaaf	Selge tae-
17 Esmasp.	Willibald	

18 Teisip.	Leno	was ja
19 Restnäd.	Seebald	
20 Neljap.	Bernard	 7, 47' e. l.
21 Rede	Rut	
22 Laup.	Willibert	fange tuul.

10 P. p. 3 a. 3. P. — Jerusalemma ärrarikmisest. Luk. 19, 41—48.

23 Pühhap.	Sakeus	Heitlikkud
24 Esmasp.	Pärtli pw.	ilmad.
25 Teisip.	Ludwi	
26 Restnäd.	Trenäus	Lähhäb
27 Neljap.	Kebhard	
28 Rede	Augustin	 7, 29' e. l.
29 Laup.	Joann. hukf.	

11 P. p. 3 a. 3. P. — Warriser ja tölner. Luk. 18, 9—14.

30 Pühhap.	Benjamin	sojemaks.
31 Esmasp.	Rebekka	

1 sel tõuseb päike k. 4, 14 min.; lähhäb loja k. 7, 53 min.

11mal	"	"	4, 37	"	"	"	7, 25	"
21 sel	"	"	5, 0	"	"	"	6, 56	"

1 Teisip.	Ekidus	Pilvene
2 Kesknäd.	Lisa	
3 Neljap.	Reinard	 10, 48, p. l.
4 Rede	Kai	
5 Laup.	Moses	taemas,

12 P. p. 3a. J. P. — Kurdist ja teletumast. Mark. 7, 31—37.

6 Pühhap.	Magnus	ilm selletab
7 Esmasp.	Regina	
8 Teisip.	Maria sünd.	selle järrel.
9 Kesknäd.	Bruno	
10 Neljap.	Põri pw.	 8, 33' p. l.
11 Rede	Soštenes	
12 Laup.	Sirus	Külmad,

13 P. p. 3a. J. P. — Preester ja Lewit. Luf. 10, 23—37.

13 Pühhap.	Amatus	
14 Esmasp.	+ üllendam.	uddused
15 Teisip.	Nikodemus	
16 Kesknäd.	Leontina	ilmad ja
17 Neljap.	Jossepina	

18 Rede	Rottlep	
19 Laup.	Werner	 0, 22' e. l.

14 P. p. 3a. J. P. — Kümme piddalitöbbist. Luf. 17, 11—19.

20 Pühhap.	Waušta	
21 Esmasp.	Matteus se pw.	langed
22 Teisip.	Morits	
23 Kesknäd.	Osea	tormid.
24 Neljap.	Joann. sam.	
25 Rede	Kleomas	
26 Laup.	Harald	 5, 16' p. l.

15 P. p. 3a. J. P. — Mammonast. Matt. 6, 24—34.

27 Pühhap.	Adolw	uddused
28 Esmasp.	Wentsel	
29 Teisip.	Mihkli pw.	ööd.
30 Kesknäd.	Hironimus	

1 sel tõuseb päike k. 5, 25 min.; lähhab loja k. 6, 24 min.

11 mal	"	"	5, 48	"	"	"	5, 54	"
21 sel	"	"	6, 11	"	"	"	5, 24	"

1 Neljap.	Bolmar	Märjad
2 Rede.	Woldemar	
3 Laup.	Jairus	 7, 54' e. l.

16 P.p. 3a. J. P. — Raini-linna furnust. Luk. 7, 11—17.

4 Pühhap.	Leikusse P.	ja külmad ilmad, külmad ööd.
5 Esmasp.	Bridebert	
6 Teisip.	Prants	
7 Kesknäd.	Mali	
8 Neljap.	Tomasia	
9 Rede	Tionisius	 1, 7' p. l.
10 Laup.	Mai	

17 P. p. 3 a. J. P. — Wee-többisest. Luk. 14, 1—11.

11 Pühhap.	Burfard	Pilmene
12 Esmasp.	Walwrid	
13 Teisip.	Teresia	
14 Kesknäd.	Kalikstus	taewas
15 Neljap.	Hedu	ja
16 Rede	Kallus	
17 Laup.	Leonhard	

18 P.p. 3a. J. P. — Suremast käsust. Matt. 22, 34—46.

18 Pühhap.	Lukas se pw.	 5, 7' p. l.
19 Esmasp.	Lutterusse usso	öiendamisse P.
20 Teisip.	Lutsius	külmad ilmad.
21 Kesknäd.	Ursel	Uddused
22 Neljap.	Rordula	märjad ilmad.
23 Rede	Sewerin	
24 Laup.	Salome	

19 P.p. 3a. J. P. — Alwatud innimesest. Matt. 9, 1—8.

25 Pühhap.	Krispin	 1, 32' e. l.
26 Esmasp.	Amandus	
27 Teisip.	Kapitolin	
28 Kesknäd.	Simon Jud.	Selge taewas
29 Neljap.	Engelhard	ja
30 Rede	Abfalon	külm.
31 Laup.	Wolfgang	

1 sel tõuseb päike k. 6, 35 min.; lähkub loja k. 4, 55 min.

11 mal " " " 6, 59 " " " 4, 27 "

21 sel " " " 7, 25 " " " 4, 1 "

20 P. p. 3 a. J. P. — Pulma rideft. Matt. 22, 1—14.

1 Pühhap.	Püh hade pw.	 7, 12' p. l.
2 Esmasp.	Hingede pw.	
3 Teisip.	Kottlieb	Selge taewas
4 Kestnäd.	Otto	ja
5 Neljap.	Plantina	fange kül m,
6 Rede	Käspär	felle järrele
7 Laup.	Paltasar	

21 Pühha p. 3. a. J. P. — Kunningamehhe poiaft
Joan. 4, 47—54.

8 Pühhap.	Klaudius	
9 Esmasp.	Joobst	 8, 56' e. l.
10 Teisip.	Martin Lutter	
11 Kestnäd.	Martin Piisk.	sulla.
12 Neljap.	Jonas	Pilmene
13 Rede	Arfadius	taewas ja
14 Laup.	Bridif	

22 P. p. 3 a. J. P. — Karmalast sullafest. Matt. 18, 23—35.

15 Pühhap.	Leopold	
16 Esmasp.	Ottomar	lumme-

17 Teisip.	Alwens	 8, 56' e. l.
18 Kestnäd.	Eera	
19 Neljap.	Piisbet	jaddo.
20 Rede	Amos	
21 Laup.	Maria ohw.	Paljo lund.

23 P. p. 3 a. J. P. — Kohto-rahhaft. Matt. 22, 15—22.

22 Pühhap.	Surnute mällestusse Pühha.	
23 Esmasp.	Klement	
24 Teisip.	Josias	 9, 13, e. l.
25 Kestnäd.	Kadrina pw.	
26 Neljap.	Konrad	Külm lähhäb
27 Rede	Jeta	fangemaks.
28 Laup.	Künter	

1 Kr. tull. P. — Kristusse süüsi-foitmisest. Matt. 21, 1—9.

29 Pühhap.	Erert	
30 Esmasp.	Andrese pw.	

1 sel töuseb päike t. 7, 52 min.; lähhäb loja t. 3, 35 min.
11 mal " " " 8, 16 " " " 3, 16 "
21 sel " " " 8, 37 " " " 3, 2 "

1 Teisip.	Arend	 8, 51' e. l.
2 Kesknäd.	Kandidus	
3 Neljap.	Talo	
4 Nede	Parbo	
5 Laup.	Sabina	
		Ränge külma
		järrele pehmed

2 Kr. tull. P. — Tähhed enne wimist päwa. Luk. 21, 25—36.

6 Pühhap.	Riggula pw.	ilmad.
7 Esmasp.	Agata	
8 Teisip.	Marja sam.	
9 Kesknäd.	Lühhem pw.	
10 Neljap.	Judit	
11 Nede	Elts	 6, 42' e. l.
12 Laup.	Ottilie	
		Pilwene taewas ja

3 Kr. tull. P. — Joannes wangi tornis. Matt. 11, 2—10.

13 Pühhap.	Lutſia	lumme tuiſt.
14 Esmasp.	Nikafius	
15 Teisip.	Johanna	
16 Kesknäd.	Albina	Selge
17 Neljap.	Ignatſius	
		 11, 1' p. l.

18 Nede	Kristow	taewas ja
19 Laup.	Lot	

4 Kr. tull. P. — Joannesse tunnistusfest. Joan. 1, 19—28.

20 Pühhap.	Abraam	külma.
21 Esmasp.	Toma pw.	
22 Teisip.	Beata	 5, 22' e. l.
23 Kesknäd.	Tagobert	
24 Neljap.	Adam, Ewa	Ränge
25 Nede	1 Jõulo Pühha	
26 Laup.	2 Jõulo Pühha	

P. p. Jõulo — Immekš-pannemisfest. Luk. 2, 33—40.

27 Pühhap.	3 Jõulo Pühha	külma aasta
28 Esmasp.	Süta Lastep.	
29 Teisip.	Noa	lõppuni.
30 Kesknäd.	Tawet	
31 Neljap.	Silwester.	 0, 39' p. l.

1 sel tõuseb päike k. 8, 53 min.; lähhab loja k. 2, 55 min.

11 mal	"	"	9, 1	"	"	"	2, 58	"
21 sel	"	"	8, 59	"	"	"	3, 9	"

Aasta=muutmisfed.

- Kewwade hakkab 8. Paašto=ku päwal, kello 9, 49 minnuti e. l. Siis on pääw ja ö ühhe pitkused.
- Sui hakkab 9. Jani=ku päwal, kello 6, 31 minnuti e. l. Siis on meil keigepitkem pääw.
- Süggise hakkab 10. Mihkli=ku päwal, kello 8, 55 min. p. l. Siis on jälle pääw ja ö ühhe pitkused.
- Talwe hakkab 9. Jõulo=ku päwal; kello 2, 42 minnuti e. l. Siis on meil keigelühhem pääw.

Päwa= ja ku=warjutamissed.

Sel 1864 aastal on 2 päwa=warjutamist, agga keif Tallinnas näggematta.

Krono=pühhad,

mis ue firriko seäduše järrele ka Ma firrifuttes tulleswad piddada.

- 1) Kүүnla=ku 19. päwal. Meie sure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi wallitsuse hakkatusse p.
- 2) Jürri=ku 17. päwal. Meie sure Keisri Herra ja keige Wennerigi wallitseja Aleksander Nikolajewitsi sündimise pääw.
- 3) Heina=ku 22. päwal. Meie sure Keisri Proua Maria Aleksandrowna nimme pääw.
- 4) Heina=ku 27. päwal. Meie sure Keisri Proua Maria Aleksandrowna sündimise pääw.
- 5) Leikuse=ku 26. päwal. Meie sure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi ja Temma Abbiłasa kronimise pääw.

- 6) Leikuse=ku 30. päwal. Meie sure Keisri Herra ja Wennerigi Wallitseja Aleksander Nikolajewitsi nimme pääw.
- 7) Mihkli=ku 8. päwal. Tsesarewitsi Suurwürsti Nikolai Aleksandrowitsi, Wennerigi aujärje pärris pärria sündimise pääw.
- 8) Jõulo=ku 6. päwal. Tsesarewitsi Suurwürsti Nikolai Aleksandrowitsi, Wennerigi aujärje pärris pärria, nimme pääw.

~~IS~~ Reedfinnatsed Krono=pühhad petakse nenda kui Paašto jutluse päwad.

Wenne Keisri rigi Ülemawallitseja suggufelts.

Aleksander II. Nikolajewits, Keiser ja keige Wennerigi wallitseja, ja ka Pola=ma funningas j. n. e. sündinud 1818, Jürri=ku 17. päwal.

Maria Aleksandrowna, Keisri Proua, Hesse=Printses; sündinud 1824, Heina=ku 27. päwal.

Rende lapsed:

Nikolai Aleksandrowits, Rigi pärria, Tsesarewits ja Suurwürst; sündinud 1843, Mihkli=ku 8. päwal.

Aleksander Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1845, Kүүnla=ku 26. päwal.

Wladimir Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1847, Jürri=ku 10. päwal.

Aleksei Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1850, Neäri=ku 2. päwal.

Sergei Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1857, Jürri=ku 29. päwal.

Paul Aleksandrowits, Suurwürl; sündinud 1860,
Mihkli-ku 21. päwal.

Maria Aleksandrowna, Suurwürlsti Printsjes; sündi-
nud 1853, Wina-ku 5. päwal.

Reisri Herra wend.

Konstantin Nikolajewits, Suurwürl; sündinud
1827, Mihkli-ku 9. päwal, ja temma Praua on:
Aleksandra Josepowna, Saksen-Altenburgi Print-
ses; sündinud 1830, Jani-ku 26. päwal.

Nende lapsed:

Nikolai Konstantinowits, Suurwürl; sündinud
1850, Künla-ku 2. päwal.

Konstantin Konstantinowits, Suurwürl; sündi-
nud 1858, Leikusse-ku 10. päwal.

Dmitri Konstantinowits, Suurwürl; sündinud
1860, Jani-ku 1. päwal.

Wjatscheslaw Konstantinowits, Suurwürl; sün-
dinud 1862, Heina-ku 1. päwal.

Olga Konstantinowna, Suurwürlsti Printses; sündi-
nud 1851, Leikusse-ku 22. päwal.

Wera Konstantinowna, Suurwürlsti Printsjes;
sündinud 1854, Künla-ku 4. päwal.

Reisri Herra teine wend.

Nikolai Nikolajewits, Suurwürl; sündinud 1831,
Heina-ku 27. p., ja temma Praua on:

Aleksandra Petrowna, Holstein-Oldenburgi Print-
ses; sünd. 1838, Lehe-ku 21. päwal.

Nende Poeg:

Nikolai Nikolajewits, Suurwürl; sündinud 1856,
Talwe-ku 6. päwal.

Reisri Herra kolmas wend.

Mihail Nikolajewits, Suurwürl; sünd. 1832,
Wina-ku 13. päwal, ja temma Praua on:

Olga Weodorowna, Badeni Printsjes; sündinud
1839, Mihkli-ku 8. päwal.

Nende lapsed:

Nikolai Mihailowits, Suurwürl; sündinud 1859,
Jüri-ku 14. päwal.

Anastasia Mihailowna, Suurwürlsti Printsjes sündi-
nud 1860, Heina-ku 16. päwal.

Mihail Mihailowits, Suurwürl; sündinud 1861,
Wina-ku 4. päwal.

Georg Mihailowits, Suurwürl; sündinud 1863,
Leikusse-ku 11. päwal.

Reisri Herra ödde.

Maria Nikolajewna, Suurwürlsti Printsjes; sündinud
1819, Leikusse-ku 6. päwal. Laulatud õnsa Keiserlikko
Printsi Maksimilian Leuchtenbergi prauaks.

Temma lapsed:

Nikolai Maksimilianowits, Prints; sündinud 1843,
Heina-ku 23. päwal.

Eugen Maksimilianowits, Prints; sündinud 1847,
Meäri-ku 27. päwal.

Sergei Maksimilianowits, Prints; sündinud 1849,
Jõulo-ku 8. päwal.

Georg Maksimilianowits, Prints; sündinud 1852,
Künla-ku 17. päwal.

Maria Maksimilianowna, Printsess; sündinud 1841, Wina-ku 4. päwal.

Eugenia Maksimilianowna, Printsess; sündinud 1845, Paasto-ku 20. päwal.

Keisri Herra teine õdde.

Olga Nikolajewna, Suurwüsti Printsess; sündinud 1822, Leikuse-ku 30. päwal. Laulatud Württembergi Rigi päria Karel Wridrik Aleksandri prauaks.

Keisri Herra õnša onno Praua.

Helena Pawlowna, Württembergi Printsess; õnša Suurwüsti Mihail Pawlowitsi Wess; sündinud 1806, Jõulo-ku 28. päwal.

Temma laps:

Katarina Mihailowna, Suurwüsti Printsess; sündinud 1827 Leikuse-ku 16. p. Laulatud Meklenburg-Strelitsi-ma kuninglikko Printsi Georg August Ernst Adolw Karel Ludwigi prauaks.

Keisri Herra täddi.

Anna Pawlowna, Suurwüsti Printsess, õnša Keisri õdde; sündinud 1795 Keäri-ku 7. päwal. Laulatud Hollandi-ma õnša Kuninga Wilhelmi II. prouaks.

Teada-andminne,

mil kirja-postid Tallinna tulleswad, millal nad lähwad ja mis päwadel, mil kello aial kirjad, rahha ja pakid Posti-maia wasto wõetakse.

Kirjasi wõetakse wasto.

Peterburgi ja Tartu linna teed: Restnädala ja Laupäwa hommiko kello 9 jenni kui lõuna kello 12.

Peterburgi teed Ruttupostiga ärrawiafse: Esmaspäwa hommiko kello 9, jenni kui kello 11.

Ria- ja Berno-linna teed: Teisipäwa ja Nede hommiko kello 9, tunni pärast lounat kello 2.

Ria ja Berno teed Ruttupostiga ärrawiafse: Restnädal pärast lounat kello 4, jenni kui kello 7.

Haapsalo- ja Paide-linna teed: Pühapäwa ja Neljapäwa hommiko kello 9, jenni kui p. 1. kello 2.

Kirjad rahhaga ja pakid keige Wennerigi siisse wõetakse wasto:

Peterburgi ja Ria teed: Teisipäwa ja Nede hommiko kello 9, jenni kui lõuna kello 12.

Haapsalo ja Paide teed: Neljapäwa ja Laupäwa hommiko kello 9, jenni kui lõuna kello 12.

Postid towad:

Peterburgist ja Riast: Nelja- ja Pühapäwa õhto. Peterburgist Ruttupostiga igga Nede, ja Ria-linnast igga Teisipäaw.

Haapsalust ja Paidest: Restnädal ja Laupäaw.

Linna wahhed:

Tallinnast	Narwa	on	217½	Wersta.
	Peterburgi-linna	"	359½	"
	Paide	"	93	"
	Tarto Põltsama laudo	"	186	"
	Tarto Pibe-maanteed	"	218½	"
			2	

Balga linna	268
Worro	251
Berno	136 $\frac{1}{4}$
Wolmari	204 $\frac{1}{4}$
Ria	372 $\frac{1}{2}$
Mitawi	415 $\frac{1}{4}$
Haapsalo	98

Teadaannissed lada-piddamisest.

Reäri-fu,

7. fu p. Orgital 2 päwa	25. fu p. Willandis.
— Tartus 3 näd.	26. — Reblastem. 2 päwa
10. — Haapsalus 2 päwa	27. — Rakwerres 2 —
17. — Kollowerr. 2	Raplas 3mal Redel p. Reäri.

Küünla-fu,

2. fu p. Baldiskis 2 päwa	Lihholas, Esmaspäw enne
— — Walfas ja Willan-	Wastla päwa.
dis saksa laat 8 p.	Audras, Rede enne Wastla
3. — Paide linnas.	päwa.
6. — Narwa linnas 4 p.	Willandis, nädal pärast.
12. — Kuresfari linnas	Suurt Reljapäwa.
saksa laat 10 päwa.	

Jant-fu,

11. fu p. Wönno linn. 7 p.	22. fu p. Willandi linnas.
16. — Rakwerres 2 p.	24. — Worro linnas.
20. — Rialinn. 3 nädal.	— — Walga linnas.
— — Tallinnas 2 näd.	29. — Tarto linnas.
— — Paide linnas.	— — Tarwaste moisas.

Heina-fu,

2. fu p. Karsti moisas.	20. fu p. Ria linnas 3 p.
20. — Berno linn. 3 n.	26. — Wolmari linnas.

Leikusse-fu,

10. fu p. Lemsali linnas.	24. fu p. Noši moisas.
— — Moisekaste moij.	27. — Ue moisas. Wil-
— — Walga linnas.	landi maal.
15. — Helme moisas.	29. fu p. Kilingi moisas.
24. — Roosse moisas.	30. — Kaantso moisas.

Mihkli-fu,

2. fu p. Abja moisas.	15. — Callatši moisas.
4. — Näppina moisas.	— — Põltsama linnas.
6. — Takeperri moij. Hel-	17. — Kirrepä.
me kihhelfonnas.	18. — Audro moisas.
9. — Adseli moisas.	20. — Wendra moisas.
— — Rastna moisas.	— — Narwa linnas 3 p.
— — Burtniko moisas.	21. — Senno moisas.
— — Rouge moisas.	— — Wolmeri linnas.
— — Tarto linnas.	— — Baldiski linnas
10. — Mõnniste moij.	24. — Jõhwi moisas.
— — Oldre moisas.	— — Lihhola moisas.
— — Patküllä moij.	— — Willandi linnas.
— — Paide linnas.	— — Worro linnas.
13. — Bõrawerre moij.	26. — Tallinnas 3 päwa.
14. — Antso moisas.	Bernus Esmasp. ja Teisp.
— — Uemoisas.	e. Mihkli-p.
— — Haapsalo linnas.	Jõehtmes Harjomaal näd-
15. — Kuresfari linnas.	dal pärast Mihkli
— — Roorte moisas.	päwa.

Raplas, 1. Redel pärrast	29. ku p. Walga linnas.
Mihkli p.	— — Rakwerre linnas.
29. ku p. Mihkle-kiriko jures.	— — Tartu linnas.
— — Reblaste moisas.	— — Wastse linnas.
29. ku p. Keila moisas.	

Wina-fu,

1. ku p. Kurrejare linnas.	10. ku p. Rão moisas.
2. — Wastse moisas.	15. — Rustiwerre moisas.
4. — Kollowerres.	— — Westi moisas.
6. — Tarmaste moisas.	16. — Wõnno linnas.
9. — Lemsali linnas.	23. — Wolmeri linnas.

Talwe-fu,

8. ku p. Paide linnas lin-	20. ku p. Walga linnas.
na laat 2 päwa.	— — Wõrro linnas.
10. — Mustweküllas.	15. — Wiggalas 2 päwa.

Soulo-fu,

5. ku p. Põrawerre moisas.	Pernus, Gõmaspä ja Teispä
Märjamaal, 3. Krist. tull. P.	enne Soulo.

Wiggal aastal 25, 26. eht 27. Jani-fu päwal, nenda kuida se päaw iggal aastal saab kohto polest ette teada antud, on Tallinnas Toompääl loost howis hobbooste näitus. Pärrast lounat saab Kadrintalis Laena mäe al hooste rammo katsutud, ja hooste perremehhed, kelle hobboosed on katsumisse jures illusamab ja tuggewamad näitnud, sawad frono polest au-palka. Agga tunnistusse säddele peab igga mehhele moisa polest kasas ollema, et need hobboosed on wiistist Gesti-ma kubbermango tallorahwa jures kaswatud.

Armad Gesti sõbrad!

Mie astume jälle ue-aasta sisse, ja tõstame ommad jallad Jummalagajattes mödaläinud ello päwade ukse läwwe ülle, — ja ikka peäle eddasi kõndides, on kül iggaühhe ristiinnimesel isstennese ja teistega wägga mitto asja öiendada ja järrelemöttelda. Mendasammoti on ka „Tähtramatude“ teggiatte kohhus iggal aastal ueste wannad lodusse tähhed ja märgid, mis ikka ueste mailma lomissest sadik ettetuslewad, öiendada ja uendada, ni kui on: päwa paistus ja ku walguis, külm ja soe, wihma- ja lummesaddu ja teised asjad rahwa filmade ette pannes, — ja peawad weel peäle selle keigeesmalt Kalendri esimesse lehhe peäle neid furi asjo ja luggusid ülespannema, mis enne meid Ma peäl on sündinud, mis tahtwad meile otsego sõrmega näidates üttelda: pannne tähhele, innimenne, mis enne find mailmas sündinud ja ei tea, mis tullesal aastal weel sünnib ja sinnust ning mailmast peab sama, ja ärra unnusta Jummal au ja rikust ning kohtomoistmised mitte ärra, te arro ommast maiapiddamisest ja mötle, et Temma ka sinno kohto-moistja on; — ma-ilm lähhäb hukka, ja temma himmo; agga kes Jummal tahtmist teeb,

se jääb iggaweste; wata, need tarwilisfed meletulle-
tamisse luggud, ni kui on: ristiussõ wastowõtmis-
sest, suurte sõddadest, kakkudest j. t. a. leiame lühhi-
delt Kalendri eesotfas ülespandud ollewad. Seia
järe lisame siis Kalendri lõppetusses weel monned
luggemisse tükkid, et seläbbi se wäike aasta ja ae-
gade näitaja ramatuke meie sõbradele mõnnusam
prukida olleks.

Sekord wõttime nouks omma armsa Gesti sõbra-
dega meie ommaast maast ja rahwast, wannast aia-
st kunni tänapäwani, kõnneleda.

5813 aastad on nüüd sest aia-
st mailma keige temma täiussega on lonud, ja Temma
se taewa ja Ma Jäsand, on teinud ühhest werrest
keik innimeste suggu, mis keige Ma peäl ellab, ja on
märanud sedda aega, mis Ta enne on seädnud, ja
raiad, kus nemmad peawad ellama, et nemmad sed-
da Jäsandat piddid otstima, kas nemmad Sedda kül
woiksid otsego kättega katsuda ja leida. — Kes jul-
geks siis selle pühha kirja tõetunnistusse wasto-
waielda, üteldes, et meie Gesti-rahwas mitte polle
sestisammast ühhest werrest tulnud? — Ei ükski, kes
Jummala sanna tõeks peab! Meie keik olleme Jä-
weti sugust, kes Semmi telkide sees ellawad (1.Ms.

9, 27.) Kuulge siis, armas ma-rahwas, teie eesti-
wannematte luggust, mis meie wanna kirjades on
mällestusseks ülespandud.

Algmisses ellas meie ma-rahwas, mis Some-ma
rahwa sugguarruga üks rahwas peab ollema,
(Some- ja Ma-keel on pea üks kelemurd), Ria-
kura- ja Breisi-ma raiades, seält on nemmad ühhe
wäggewama rahwa hulga-
st, kedda Wönnu ja Heru-
leri rahwaks hüti, wäljaetud sanud, — ja sest aia-
st ellab se rahwa selts nüüd jubba peäle tuhhat aas-
tad siin omma pärrismaal, — sellepärrast nimme-
tawad meie ma-rahwas endid tänapäwani weel
„Ma-mehheks“; sedda nimme „Gestlased“ polle
nemmad mitte isäi ommale annud, waid se nimmi
on Rootsi-kelest tulnud, sellepärrast et meie Rootsi-
maast hommiko pool ellame, ja hommiko poolt Ma-
nurka ehk hommikut nimmetawad Rootslased omma
kele „Dösten“, — sest on siis meie nimmi „Ges-
ten“ ehk „Gestlased“ tulnud.

Agga praego weel leiame Ungari- ehk Ungro-
maalt, mis on Austria-rigi pärralt, ühhe piisuke-
se rahwa hulga-
se, mis on üle tuhhande aasta eest
senna ellama jänud ja selle kelemurre meie Gesti-
kelega peab üsna ühte käima. Se on kül immeks

panna, kuida se rahwas 3000 wersta louna pole on sanud ja meist ni kaugele on ärralahkunud. Kui nüüd meie päiwil Gesti-rahwas laiale pillatud, leitakse kangel louna- ja hommikopool Wenne-ma nurkades, ni kui Krinni poolsaardes, Samaramaal ja Sibberis, siis polle sedda ni immelspanna, iggaüks teab jo mil kombel nemmad senna on sanud.

Kui willets ja waene meie marahwa ello-luggu jubba nende eesimeses paggana ebbausso põlmes on olnud, näme sest, et nende seas lõpmatta wihha-waeno, rido, taplust ja sõa kärrinat on olnud; werre-wallaminne, tapminne ja rōwiminne polle enne lõppenud, kunni wimaks 1200 aasta hakkatusel — se on peäle 600 aasta eest — üks woõras wäggi Tanimaalt meie Ma sisse tungis ja ristiusso õppetusse, ni kui ka tuggewa liinade, moisade, munka kloostride ja kirrikude ehitamisse läbbi meie nurjalainud Gesti-paggana wendi omma alla surrusid ja omma melewalda ja wallitsust siin maal kinnitasid. Siis ei polnud enam aega wennal wenna wasto sõddida ja karmupiddi koos olla, — siis wast hakkas tulli woõraga, kes julges meie eesiwannematte kurja ello seggama tulla ja ristiusso õppetusse läbbi wenna armastust ärratada ja rahho tehha. — Reid

halledaid asjo kuuldes ei woi meie meie eesiwannematte aeg ja ello luggu mitte ni kallis olla, kui mõnni arwab, kes wanna Gesti-paggana sõeapealiko „Kallewi-poi“ ennemuistest laulo luggenud, mis ülle minnewal aastal (1862) Somemaal on trükitud ja rahwa kätte tulnud. Selle ramato wäljaandja ütleb isgi eeskõnnes nenda: „Se olleks suur rummalus ja meie kalli ristiusso põlgamine, kui legi pimmedat ebbausso aega tänna weel tahhaks üllemaks kita, kui sedda, mis meil praego käes on.“ Gesti-laste wägga kurja teggudest ja tempudest sel pimmedal aial ei maksaks rākidagi. Naad ei olnud ial paljo omma koddo rahhul, kus neil tõeste keif ihho tarwidust ja üllespiddamist wägga rohkest käes olli, waid lāksid saggedaste omma piisufeste patide ehk wenedega merre peäle hulkuma, seäl risusid mis agga kätte said, ja issiārranis kauba laewade kalli kaupade peäle ollid naad wägga maiad ja õnneks, kui agga mõnned kätte said. Naad julgesid wahhest koggoni woõra made sisse, nenda kui Rootsi-, Prantsusse- ja Inglis-ma randa tungida, et seäl wägga kurjal kombel põlletada ja rōwida, nenda et — ni kui teiste pohja poolsede kardetawa merreroõwlide — ka meie Gesti-lastele se nimmi:

„Normänner“, anti, mis tähhendab pohja poolst tulnud mehhed, — se nimmi sai kui hirmo ja pelle-tesse asfi kuulsaks ja tähtsaks, kellega emmad kaua aega pärrast omma lastele hirmotusseks „kolli“ teggid, üteldes: „Ole tässa, Normannid tulleswad!“ —

Polle siis immekspanna, et se rahwas wägga tuim ja kangekaelne olli ristiusko heitma ja armo-öppetust ommaks ellowalguseks wastowõtma, nenda et se mooga ja oddadega pididi sama kulutud. Sünniks seia kohta ütelda, mis Jehowa Kainile rakis 1. Mos. 4, 10—12: „Mis sa olled teinud? sinno wenna werre heäl küssendab Minno pole Ma peält, mis omma suud lahti teinud so wenna werd sinno käest wastowõttes. Kui sa harrid maad, siis ei pea ta sulle omma rammu mitte andma; hulkuma sa ja pöggene mas pead sa Ma peäl ollema.“

Meie Gesti-rahwa ristiusko wastowõtmisest, mässamistest, sõa ning suurte lahkingidest Tani- ja Saksja „Mooga-ritride“ wasto on ka jubba Tarto Tähtramatudes piltidega 1860, 1861 ja 1862. aastal laiemalt rägitud, sepärrast siis ka jubba surema hulga Gesti-rahwal tuttav asfi, ja polle meil tarwis neist ennam juttustada: Meie rägime si-

fest, mis weel peäle selle meie maaft ja rahwast lug-gejattel tundmatta on ja sünnib ülespanna.

Jubba wannast ja wägga ammust aiaft kidetasse, et Gesti-ma on üks rikkas wilja Ma olnud. Jöed, oiad ja järwed täis kalso, ja metsad täis linds ja mitmesuggusid metsaelajaid, ni kui on: põdrad, karrud, jännesed ja teisi neljajalgid. Tallupoiaidel ehk ma-mehhel, kellest ikka kidetasse, et ta ennamiste on wägga moistlik ja tulline kõbba põllo-mees olnud, olli igga aasta rohket kaupa liina wia; keisuggust põllo wilja, met woi maggusat, linno, lihawaid tappo ellajaid ja mõnda muud. Üks sällites ruffid polle sel aial ennam maksnud, kui 12 rubla hõbb. Tallinnast üksi on igga sui 10 tuhhat sällitest ruffit woõramale wäljawetud. Rõdduse lomade kaswata-misse polest on nisammoti wägga kutowäart luggu olnud. Gesti-ma hobboled ja sarwilissed lomad on kanna waggewa rohho made peäl sureks ja lihha-waks kaswanud. Üks hästi numatud ja raswane härg, mis suur ja waggew piddand ollema, on agga 3 rubla ja numatud sigga poolteist rubla maksnud.

Polle siis immekspanna, et kaupmehhed ja hant-wärfid linnades wägga rikkaks ja ka waggewaks said, et omma rohke rahha fulluga ja ma-meeate

moi tallopoegade abbiga woisid nisuggused sured uhked firrifud, lossid, linna mürid ja tornid ülles-ehhitada, mis ühhe waese Ma nurkas mitte polleks woinud sündida.

Aastal 1164 sai esimesenne munk flooster meie maal Kolga waldas, kus praego Kusallo-firrif seisab, ja kus sest floostriist weel üks mällestusse-kiwinihha on, üllesehhitud ja selle järrele tulli, aastal 1196, üks wäggew merre wäggi sõalaewadega Tanimaalt Kolga randa, kellega seltsis üks hulk Rattoligiussu preestrid kasa tullid, rahwast õppetama ja ristiusko wäljalautama. Sest aiaft hakkasid nüüd need sõiad ja werrewallamisjed woõra waenlastega peäle, mis siin ja seal ikka ueste jälle põllema sütti, ja lestsid kunni 1315. aastani. — Selsammal ja järgmiste 1316. ja 1317. aastal karristas pühha Summal isä taewast Gesti- ja Riamaad hirmsa nälja häddaga, kelle sarnast enne weel polle nähtud. Raks suid järgemisä wöttis külm keik põllowiljad ärra, et ennam mingisuggust polnud leikada egga külwada. Mitto ja mitto tuhhat innimest surrid nälga. Maal nähti keikis paisus maanteede ja krawide äres nälga surnud tallopoegi, nori ja wanno, perremehhi ja sullasid, perrenaesi ja tüdrukuid, ledda

saddade ja tuhhandette kaupamüist suurte aukude, müist maan-tee krawidesse mahhamaeti. Sessinnane hirmus nälja hädda olli ütlematta suur ja on rahwast mitme raske ja wägga kurja kiusatuste sisse saatnud, et kolledaid teggusid teggid, mis on hirmnimmetades. Mõnned wannemad on ommad lapsed pallawa saunades ärralämmatanud, nende lihha küpsetanud ja pärrast leiwa asemel ärrasõnud. Ühes küllas. Pugget nimmi, on üks poeg omma isä ärratapnud ja tahtnud nendasammoti ärrasüa, agga on kinnimoetud ja kohto polest üllespodud. Peälegi on üllespodud kurjateggiaid õsel kõiest lahti leigatud, ja nende lihha roaks prugitud. Et waene rahwas tööd ja toidust saaksid ja mitte keik nälga ei sureks, sai Tallinn, mis jubba aastal 1219 olli ehitud, ni kui ka Padis Kloostri munga-flooster kindla müridega ümberehitud ja kindlaks tehtud, ja sel ajal said ka esimesesed saksalaste kolid asjutud, mis pärrast keige male kassuks ja õnneks olli. Ehk kül meie päiwil nende nimmetud linna müridest meil ennam mingisuggust kasso ep olle, ni kui näme, et linna wallidki sawad mahhastud ja ärrakantud, ja kännaks rosti aedadeks ja mu ehhitamisese platsideks ümbermudetud. — Summal andko, et se aeg meil

jubba kääts olleks, kellest Piibli ramat rägib, et rahwas ei tõsta ennast moõka teise rahwa wasto, ja taggunwad omniad moõgad koblisk, ja omniad pigid sirbits. Agga selle järrele kuida asjad praego Ma peal seiswad, polle nisuggust kallist rahho aega ni pea lota, sest ifka kulukse weel sõia kārra siin ja seal.

Gestlastel olli wannal aial wägga paljo ebba-jummalaid, jah ni paljo, et peaaego igga nähtawa asjal olli omma isfiärralinne wäär- ehk ebba-jummal. Tulli neile päwa- ehk fu-warjotaminne, ni kui se maailma lomisest sadik olnud, siis arwasid nemmad ja ütlesid sedda ka nenda omma kele murde peal: päike ja fu süakse ärra, ja warsi ollid nemmad walmis omma ebbausso tempude, kurja kuntsi ja pomimisemisega sedda „päikesse ja fu ärrasõmist“ feelma ja taewa walgusid terwed hoidma, et naad ei saaks ärramurtud. Ue aasta päwal teggid naad olgedest ühhe ebba-kuo, mis kui wanna-meess wälja näitas, ja ütlesid tedda auustades: „Se jummal“ woib omma wäe ja kääga meie weifsid ja puddolajussid kiskja metsaellajatte cest hoida, et ükski murtud ei sa, egga tohhi murdjad meie piride peäle tulla!“ — Keif kulla rahwas, wannad ja nored, wifid tedda sure kiska ja kārraga kullast emale wälja j

pannid omma pöldude raiale ühhe pu otsa, otsego au-järje peäle istuma, et seal piddi wahhimehhe ja kaitsemise ammetit piddama. Muidogi käisid tedda seal saggedaeste watamas ja ommal kombel kui jummalat kummardamas. Igga noort kuud terretasid nemmad nende sannadega: „Ole terweks fu, et sinna wannaks jaad ja minna noreks jään!“ ja ütlesid siis: „Ku figginego kuld temma illuks, agga innimenne jägo ni terweks, kui terras ja raud kindel ja tuggew on.“ Gestlassed piddasid ka mõnned metsa tulkad ja männikud, ja pealegi üfsikud puud ni pühhaks, et ükski ei tohtind mitte üht lehte egga witsarago seält wõtta ja ohwerdasid nende sees omma weifsid ja puddolajussid, kui need wahhest haiged ollid. Naad hüüdsid nisuggusid pühhaid iesid ja metsandikkuid „Hioks“ ja sest on Hioma saar ommale nimme sanud, sest et seal olli Gestlastel üks isfiärranis pühha mets. — Jubba ammu aial peti koddoussid ka heateggiaiks ja woeti nende ellajatte hulka, sedda Gestlassed ommas ebbauskus kui maggusat roga söid, sest naad arwasid, et ussi lihha sõminne toob neile koddoeellajatte õnne ja lehmad andwad siis hästi rohkeste pima. Et ussid nenda koddoussid hoiti ja neid ükski ei hirmotanud, siis läksid naad ni

liig julgeks, et saggedaste lastega seltsis ühhest pima kaufist sõid. Koue mürriatamist piddasid naad ühhe isseärralisse jummalat tööks, kedda „wanna tadiks ehk taikkaks“ hüüdsid, ja kui kōule mürriatas, siis ütlesid: „Wanna - taat mürriatab, woi paugutab nuiaga wasto tõrre põhja.“ Omma surnuttele pannid Gesslasfed keigeuhkemad rided selga, istusid siis furno ette mahha, jõid ja priiskasid hästi ja pallusid surnut, et temma nende peäle allati wõttaks möttelda ja neid melespiddada. Raesed ulgusid sure healega ja teggid ni paljo kassa kui jõudsid ning küsisid furno käest: „Mikspärrast surrid sa ärra, eks sul olnud hea ello meie jures? Eks sul olnud hea naene, hea mees j. t. s.? Nenda nimetasid naad küsides keik furno järreljänud maia ja warra, naese ja lapsed, põldo ja weiksid ja küsisid ifka ueste: mikspärrast, mikspärrast olled sa ärrasurnud? — Kui sellega wimaks walmis said, ja surnud ifka weel ei tahtnud üllestousta, siis pannid tedda wanfri peäle ja wisid haua jure; saatjattel ollid sõariistad, pigid, oddad ja moögad käes, nendega wehklesid nemmad tule kätte ja küssendasid: „Tagganega keik kurrjad waimud ja tontid nüüd kaugele meie surnust ärra!“ Surnule andsid suggu rahha, mõnned hōbbe asjad,

roga ja jomaaega kassa, et neil teises mailmas omma üllepidamisefeks ka middagi wōtta olleks. Raesterahwa surnule pannid nōela ja niti kassa, et kui tal pitka tee peäl rided katki lähhawad, neid woiks parandada. — Keige norem poeg pärris isä kōhha, agga piddi ka ühtlase emma toitma, ni kaua kui elas. Kui isä poiaga kōkko ei leppinud, siis piddi wannake maiast wäljamineema; sai ta omma sāngi, mis pari ölle kõrrest kōkkoferatud siddemega temma selga seutud, õnnega toa uksest wälja kanda, enne kui sidde katki läks, siis jäi sāng temmale pärrandusseks, kui mitte, siis piddi keigest lahti ja paljas ommast ello maiast wäljaastuma. Se aasi on meile kegehirmsam ja halledam meie Gesti - rahwast kuulda. Mis woisid nisuggused lapsed taewa Jēsa käest muud lota, kui wiha ja needmist aialikkult ja iggaweste.

Gesti pagganod pühhitsefid ka surnutte mällestusse pühha. Agga mil kombel? Mis muud kui pagganatte ullo tempudega. Naad kütsid toa woi sauna ahjud hästi pallawaks ja kandsid rohkeste roga ja jomaaega lauale, pannid sedda surnutte ette, toa ja filma walgukses pōlles üks hea suur peerg seina prao sees woi ahjo külges, siis pallusid omma wānnemad ja wannematte wannemad mitmest pōlwest

ning keif suggulašte hinged laua jure tulla, ja leiba wotta. Arwasid naad pari tunni pärrast, et hinged ommad kõhhud täis sõnud, siis wöttis perre-mees põllewa pero ja raius sedda firmega ukse läwwe peäl fatki ja kaskis surnutte hinged toast wälja miina teise mailma taggasi, agga mitte ülle pöldude, et wilja mahha ei tallaks, waid õuest wälja otsekohhe möda maanteed. Sedda tulletasid nemmad wäljaminnia surno hingedele lahkeste ja allandlikkult meile, et naad mitte nukra melega, waid rõõmsaste lahkudes nende wilja pöldudele kahjo ei teeks, kust wilja äppardus woiks tulla. Peälegi arwasid maiainnimessed, et kui hingede söötmisse jures perre-mees middagi wirastust piddi näggema, siis piddi ta toeste sel aastal surema; agga kui ta middagi ei näinud, siis wois lota, et ta sel aastal ellusse jääb. Nende surno hauad ollid wäljade peäl ja metsandikudes; suggulasjed ja ommad piddid igga aasta haudade jures käima, kus naesed iggakord ueste sure heälega rōtšid ja kaebtusse kassa tõštšid. —

Meie wannad Gestlasjed ollid isfiärranis wägga rikkad kurja kuntšide polest. Nõidus, lausuminne ja sola-puhhuminne ning keifsuggused ebbausso kurjad tembud, — ni kui se parrafo tännapäwal weel mõn-

ne pimmeda nurfades sünnib, — ollid mitme küllatadi ja eidele üsna pärris ammetiks ja iggapäwaseks tööks, kes teisi petšid, ja kedda sures pimmedusšes wägga sure hõlega usti ja taggaotšiti. Olli üks teisele mingisuggust pahha teinud, ehk milgikombel temma wasto eššinud, siis olli temma eššimenne tõ, ei mitte andeks anda, waid nõidade jure miina ja nende kurja waimo orjade läbbi temmale kurja kuntšiga keifsuggust kurja ja pahha teha. Ešš se olnud täis pōrgo-ello, kus kurrat au-järje peäl istus? ja on ka tännapäwal weel, kus kurja kurjaga taššutakse.

Nenda ellasid Gestlasjed paggana pimmedusse aial. Peäle nende riette modi ja mitme mu lustipiddude ja tühja tempude, mis naad tännapäwani ennestele kui armast mällestust hoidnud, — loeme weel wanna kirjadesst nende paggana ellust ja kombedesst, mis naad pärrast weel, ehk kül jubba ristlinimesesjed, enne Butterusse õigeusso üleswōtmist truiste on piddanud, kui neid Kattoligi patridesst jubhatati, ka Gestlasjed nimme polest Kattoligi usko ollid.

Tanipäwal ja Tanipäwa õsel sai Jani tulle jures keifsuggused hirmsad teud tehtud. Nende kolme öde aial, se on: Jani-, Peter Pauli- ja Heina Maarja päwa õsel on keige, ni hästi surema kui wāhhāma

liinades, merre saddamates ja küllades ning terve maakondades keifis paikus rõmo tulled sarrawad, kus ümber naad sure rõmoga hüppanud, tantfinud, laulnud ja torro-pill jalgade fergitamisfeks ja rõmo üllendamisfeks ni kangeste uganud, et õppimatta kõrwad olleks piddannd wäggise kuulmist kautama. Misuggused sured rõmo piddud on ennamiste Kattoligiussõ floostride jures, Talliinas isfiärranis Birrita floostri jures petud, kus siis ühtlase munkadest sedda hirmust tööd tehti, et rahha eest pattude andeksandmise lehti rahwale müdi, kuhho nende üllewel nimmetud päwade ja öde aial wägga paljo rahwast, Gestlassi nihästi kui ka Sakslassi, olla kaugele maalt murdo kokkojooksenud. Gestlassed on pattude andeksandmise lauba, woõrajummala tenistusse ja ebbaussõ pärrast, agga Saksad jälle omma ärrajooksenud tallopoegade ja teoorjade pärrast, sedda naad taggaotšid ja tahsid finniwõtta, ja liina koddanikkud on sedda suurt rõmo-piddo omnia lihha rõmufe waatma tulnud: nenda olli iggaühhel asja senna tulla, ni kui sellesarnast tännapäwal weel külmitmes lohhas näme, et Janipäwal firrifud tühjad, agga keif lusti paigad ja metsad tuhhandette kaupainnimestega täidetud on.

Et se üllekohtune lihha rõom täielik woiks olla, siis on senna lustipaika mitto kümmed wati õllut ja muud kanget jomaaega Talliinnast ja keige ümberkaudo kõrtsudest ja külladest kokkowetud. Ja kui tallopoiad ja naesed ning tüdrukud ommad ohwrid, need ollid: wahhast küünlad, wahhast wallatud hobboled, härjad, wassikad ja lambad, keif wimane wahhast tehtud, floostri Kattoligi patriide õppetussse järrele said Altari peäle andeks tonud, et seläbbi isfiennestele õnnistust ja omnia weiksedele terwist ja siggidust sada, siis on naesed üht rahha tükki kolm lord ümber pea kerutanud ja sedda Altari peäle wiskanud ning nüüd rõmo piddama läinud. — Neid rohkeid ohwri andid mõistfid Kattoligi preestrid nissamma hästi ommale prufida, kui Babiloni ebbaummala Belli preestrid Danieli aial teggid. Ja kui need waesed innimesed, kes ebbaussõ pimmedusses wangis, nenda omma woõrajummala tenistust said piddanud ja peälegi rahha eest keif wannad pattud andeks sanud, — mis olli siis wigga usi pattusid jure tehha? — Oh mis hirmo wäart lusti ja rõmo on siin petud lakkumisse, prassimisse, laulmisse, hüppamisse ja häbbematta tantsimisse läbbi! ja mis kolle torropilli hüüdmisse heäl olli siin kuulda, kus

mitto sadda korraga ugasid, mis keige Ma seest ollid
 kofko wetud! eks seäl piddand hirmust hora-ello, fi-
 malust, ja keisüggust kurja lihha tenistust petama,
 kus keif asjad ni täieste lihha melejärrele ollid seä-
 tud! Eks seäl tulnud joobnust peast riid, taplus,
 tapminne ja werre-wallaminne, eks seäl sanud keif
 tööd tehtud, mis kurrat agga ial innimestele woib
 õppetada! — Ja kui meie waesed pettetud ja eksitud
 Gestiased, kes kül jubba ristiinnimesse nimme kand-
 sid, nenda kurjaste ja lihha römüs omma ebbajum-
 mala tenistust piddasid, siis lootsid nemmad sellegi-
 pärrast, et se keif pühha ja keigewäggewama Jum-
 mala melepärrast piddi ollema, ja et naad seläbbi
 suurt armo Jummal jures sanud, sest naad lootsid
 jo selle peäle, et kurjad pettised preestrid neile rahha
 eest ollid keif pattud andeksannud. — Misammoti
 willets luggu olli Gestiaste firrikuskäimisege. Jub-
 ba Laupäwal tullid perremehhed omma naeste, tüd-
 rukutte ja sullastega sure hullade kaupa firriko kört-
 sidesse kofko, laffusid ja prassisid seäl ning tantšisid
 omma paggana ebbajummala „Toru“ pilli järrel
 kallil ööl tunni pühhapäwa hommikuni; — torr-
 pilli heäled ollid seitseme wersta peäle kuulda.
 Kui pühha hingamise päwal Jummalatenistur

rius peälehakkas, siis tullid need uimaste peadega
 pool joobnud ja wägga rojastud süddamega firri-
 kusse, ja lobbisesid seäl ühhetseiga ni waljuste, et
 õppetaja nende kissa pärrast isši omma heält ei kuul-
 nud. Kui rahwas seddamisi misamma targad firri-
 kust wälja tullid, kui siise ollid lainud, siis läksid
 jälle körtši taggasi laffuma, tantšima, laulma ja kar-
 gama, nenda et kolle olli peält kulada, kui naesed
 kisseandasid, mehhed rökisid ja torropillid ugasid, ni
 kui parrako seddasamma weel tänapäaw maal ja
 liinas körtšides woib kuulda!

Selsammal pimmedusse aial tousis tallorahwa
 seas üks walle-prohwet, kes kurja walleõppetust rah-
 wa seas wäljalautas. Sefinnane rahwa eksitaja olli
 üks tallo-poeg Kusallo kihhelfonnast, kes ennast, ot-
 se nenda kui meil 2. aasta eest Juhhan Reinberg moi
 Maltswet, tunnistas Jummal prohweti ollewad.
 Temma käis möda maad ümber ja wassetas rahwa-
 le, et Jummal olla ühhe korra sures kitsikuses ja
 häddas olnud ja polle muul päwal woinud abbi
 leida, kui Neljapäwal, sellepärrast olla nüüd Nelja-
 päaw keige teiste nädali päwade seast se keigepüh-
 hani päaw, ja Jummal käskida nüüd innimesi, mit-
 te ennam Pühhapäwa, waid Neljapäwa wühhitseda.

Sesinnane walle-õppetus, ni jõe ja tühhine kui ta olli ja rummal laps olles piddand moista, et se walle olli, — agga Gestiased piddasid sedda töeks, ja aitasid walleprohweti sedda õppetust keisis paifus laiali lautada, nenda et ürrikesse aia pärrast keidide süddamed selle umbrohhuga ollid täidetud, ja se kestis wägga kaua, enne kui rahwas sedda wimalis ärraunnustasid; agga mis ma ütlen: ärraunnustasid? Gesti-rahwas peawad praego weel Meljapäwa õhtut isfääralliseks pühaks õhtuks, ilma et naad isegi teadwad, mispärrast? Sel õhtul wiwad naad enneminni laiskleda ja keid muud pahha ja üllekohhut, agga mitte tööd teha. —

Summal ei anna ennast mitte pilkada, ehk ta kül wägga kaua meiega kannatab, ja kaua otab, et patune omma eksituse tee peält peaks ümberpöörma. Nenda olli Summal ka sel aial kurja walleõppetuse armastajattega wägga kaua kannatanud ja neid meleparrandamisele püüdnud melitada, — agga, ni kui üks töe-sanna ütleb: „Summala weskid jahwatawad pitkamissi, agga jahwatawad peneste, — tullid ka siin raskeid nuhtlused rahwa peäle. — Need hirmsad sõead, nälja häddad ja raskeid katko többed, kellest meile neil kurwail pimmedusse aegades kulu-

tafse, on kül halledad kuulda. Üks wägga suur sabaga täht näitas ennast aastal 1556 ja täitis rahwast sure hirmo ja kartussega nende asjade pärrast, mis nüüd odeti ja piddid tulles. Tahhaksime meie keid neid nuhtluse ja hirmo asjo, mis selle lueteistkümnema 100 aasta lõppetusel meie Ma peäle on tulnud, ülespanna, siis wioksime sest ühe sure ramoto firjotada. Meie wöttame agga lühhidelt mõned tükkid neist wälja.

Sel aial on meie ommad (Rootsi- ja Saksa) sõawäed Liwlandimaad, Larto-linna, Wirro- ja Järwamaad ning teisi kohti nisamma armotumal ja kurjal kombel laastanud, kui Türklased ja Tatrad; naad on põlletanud, tapnud, risunud ja keid paljaks teinud, mis kätte said. Undid on suurte karjades külade liggijärges ümberjooksnud ja hirmsaste ulgunud, nenda et keigil hirm peäle tulnud. Se põlle ka immeks panna: sest kartus ja surm on patto pall.

29. Julil 1574 on Tatrad mitto tuhhat meest, kes Merja-ma firriko alla ollid kottotulnud, äkkitselt finniwõtnud, mitto neist surnuks lõnud ja teised wangi winud. Merjama firrik, kuhho sisse paljo tallomehhi naeste ja lastega ollid ärrapeitnud, on lahti murtud ja waenlased on keid finniwõtnud ja

ärrewinud, pärrast sedda kui naad neid said paljaks risunud. — Aastal 1575 on jälle Tatrads Badis floostrest kunni Haapsalo-linnast sadik wägga hirmsal wiisil risunud, põlletanud ja feik maad ja küllad paljaks teinud, palju innimesi tapnud ja just kallil Soulo õhtul, mil feik röömsaste küünla walgusel koos ollid, hulgaga mõrtsuka wiisil siddunud ja kaugele omma male kui lojuksid omma järrele weddanud. Ja ehk kül waenlased jubba enne mitto kord neid maid ja kochti ollid laastanud, siiski ei ial ni hirmsal kombel, kui sel korral. Sest pühha Jummal olli ka sedda selle Ma ja rahwale nuhtlusseks walmistanud, et otse sel talwel ni wähhä lund olli, mis üksi innimenne ei mälletanud enne näinud ollewad, — sellepärrast ei küsfinud waenlased ka ennam maan-tee järrele, waid aiasid ratshoostega külladest, sodeest ja metsadest läbbi, palju metsaellajaid wälja pelletades, ja otisid innimesi ning nende lojuksid tagga. — Ei mitte üksi Wennelased, Tatrads ja Kassakad, kes sel aial meie waenlased ollid, isegi Rootslased, kes maad piddid kaitsema, on nende sõddades kui moistmatta pagganad meie maad ja rahwast rikutudes risunud ja rõwinud. Naad on isseärranis Harjo-ma sees waese tallorahwa käest lojuksed ja wil-

ja wäggise põllo peält ärrewõtnud, ja tallopoega weel waesemaks teinud, kui wõrad waenlased feige omma sõddade aial mitte polle joudnud tehha. Naad on fallaja ma-augud üleskaewanud ja feik ärrewõtnud, mis waesed innimesed ollid ärrapeitnud, ja peälegi wilja wälja peält ärraleikanud, pekšnud ja ärrewinud. Sel aial on tallo-rahwas, et neil enam härgi ja hobbosid ei olnud, lehmad, kellel weel olli, reggede ja wantride ette pannud ja omma tarwidust Tallinnast tonud ehk ka omma pišut laupa senna winud.

Se suur õnnetus ja nuhtlus olli nende sure ja raske pattude palk ja nende hirmsa tännamatta mele pärrast, et naad Jummal wasto temma palju heateggemissi tähhele ei pannud, egga neist ei holinud. — Ja se kirjutaja, kes sedda rahwa willetsast luggu aastal 1512 ülespannud, ütleb: „Kui Riimlandi ja Gesti-ma omma raske pattudest ümberpöraks, siis woiks feigewäggewam Jummal wägga hõlpsaste üh-heainsama funninga woi Keisri läbbi omma armoga seada ja tehha, et feik peaksid näggema ja tundma, et usklikud mitte hopis polle ma h a j ä e t u d.“ Jah Jummal on selle Ma willetsusse peäle armoo waatnud, ja on willetsussele otsateinud, kui Ma

ja rahwas 154 aasta eest meie wäggewa Wenne Reisiritte wallitsusse alla sai. Meie wannemad on sest aiaist julgeste rahho ja rõmoga siin ellanud, nenda kui üksford Iseraeli rahwas kuninga Salomoni aial iggaüks omma wigi-pu al. Et sedda waest mahharõhnutud ja waematud Gesti rahwast jälle ühheks õnneliklaks rahwaks teha, tedda temma raske pärris põlwe alt lahti ja priiks teha, sedda hakkas jubba Wennerigi wallitsus aastal 1805 noudma ja selle kallal tööd teggema. Aastal 1816 teggi meie wägga auustud ja õnnis Reiser Aleksander I. pärrast Prantsusse sõdda, kus mitto tuhhat ka meie Gesti wendadest wäetenistuseses hinge heitsid, leif Balti-ehk Hommiko-merre kubbermangude rahwast ühhe sulle friipsuga nende pärris orja ikkest lahti ja tallo-rahwale sai omma seadusse-ramat antud, selle järrele naad piddid kui priid ja ihho ning hinge polest harritud mõistliklud rahwas ellama. — Aega möda leiti selle seadusse ramato seest monda püdust ja meie helde armolinne Reisri Herra Aleksander II. laskis sedda seadusse ramatut läbbiwadata, pudused parrandada ja ümberkirjotada ning 1857. aastast sadik sai Gesti-ma tallo-rahwas, jälle pärrast suurt Krimmi sõdda, mis sees Wenne-ma 200,000 meest

lautas, nende hulgas ollid wist ka paljo meie usso wendadest ja Gesti lased, — selle ueseadusse ramato läbbi parrema ello järje peäle tõstetud. — Kui üks ehk teine teitest, kallis ma-rahwas, juhtute Ria loesti-maiaist woi Tallinna Toompea Rantstoamaiaist mõdaminnewad, siis möttelge ka selle peäle, et siin ühhes Ritri maiades saab ka teie pärrast selle helde ja armastusse sowimisega iggal aastal nou petud, et teie ja teie lapsed parrema jone peäle saaksid aidatud; ja minna woin tõe polest tunnistada, et jubba mitmed ausad saklad ja moisa herrad on ka teie pärrast siin head sannad rakinud selge armastusoga teie peäle mötteldes, palle higgsi sees teie pärrast kirjotanud; andko Jummal kallist terwist meie aulikko Kindral Kubberner Baron von Rieweni herrale, ja meie Rittersahwthauptmann Baron von Bahleni herrale, meie wägga auustud Kubberneri herra Kindral von Ulrihhile ja meie Ma Piiskoppi ning Toompea kiriko õppetaja von Schultsile ja leige kubbermango lehto wannemattete ning leige kiriko õppetajattete! Selle kalli rahho aia sees ja wägga targa ning armolise wallitsusse läbbi wois siis pühha Jummal Gesti-rahwast, ni kui leif õnneliklud Wennerigi allamaid omma leigekallima andidega, taewa ello lei-

wa ja selge ussoõppetusega firrifudes ja kolides õnnistada. — Et teil siis koddõ iggas maia õpetust ja waimo walguist teie jalgtede peäl ei puduks, on kallis Piibli-ramat (se jummalikko tõe ja õnnistuse hallikas) Ma-kele aastal 1660 esimest korda trükitud, ja on piiblikogoduste läbbi jubba mitto sadda tuhhat (100,000) tükki alwa hinna eest teie kätte murretsetud ja laialelautud, nisammoti ka meie kallis koddõ- ja firrifõ laulo-ramat, õnsa Lutteruse Katekismus, jutluse ja muud armsad waimolikkud ja kasolikkud ramatud teie kätte sanud. Nus firrifõ seäduuse-ramat, mis aastal 1832, se on pärast 300 aastast õigeusso ülleswõtmisse pühha sai wäljaantud, on nisammoti üks kallis kingitus meie Lutteruse rahwale, kelle läbbi meie firrifõ siin maal saab waimolikkul kombel ehhitud, finnit. ja kaitstud.

Beel peame ka sedda nimmetama, et wiimse 10. aastade aial, igga aasta ennam Ma-kele ramatud trükkitakse, kui enne 100 aasta sees. Riialina Jummalala sanna wäljalautamisse sõbradest sawad tuhhandes wäitesed laste ramatud piltidega wägga alwa hinna eest ja ka pool muido lastele jäggatud. Beäle selle on mitto Gesti-rahwa sõbra Jummalala Waimust aetud armsa waimolikko ja mu tarwilisse

ramatude kirjutamisse kallal tööd teinud. Nende wägga sure hulga ramatude seast sowikime teile iggaühhele armad Gesti sõbrad, neid ramatuid luggeda anda, ni kui on: 1) Süddame toiduse ramat; 2) Sioni meetilgad ehk süddame toiduse teine jäggo, nisamma armas kui esimenne; 3) Sioni laulo lannel, kolm jaggo; 4) Jummalala tõe tunnistused, kolm jaggo; 5) Pühha abbiello-ramat; 6) Armastuse sanna teniattele; 7) Kuld ounad hõbbe waagna peäl, üks laste ramat Soulo anniks; 8) Pühha lauarahwa ramat wäljaantud 1863 aastal Tallinnas; 9) Haige wodi Jesusse jalge ees. Agga et meie piisuke joud ei anna teile keigile neid wälja jäggada, siis pallume wõtke õige issi nouks ja ostke ommale need ramatud, kellel weel ei peaks ollema, siis leiate, et naad sedda wäikest hinda saea wõrra teile waimolikkul kombel ärrataksuwad. Ja kuulge, mis weel armastusest nimmetame: Iggaüks kes laulda armastab, woib keif laulowisid Hageni ja Punsli nōdi ramatudest hõlpsaste loulma õppida, mis enne kui neid nōdi ramatuid ei olnud meie wannemattel ni kerge põlnud pähhä õppida. Põlle siis meil kellegist pudu, et Kristusse sanna woiks rohkeste meie seas ellada kerge tarkuse sees. Õppeta ja maenitse

fiis isfiennast, kallis Gesti-rahwas, mängi ja kitusse
ja mu waimolikko lauludega, laula kauniste Issan-
dale ommas süddames. Sedda andko Issand om-
mast surest armust selle ue-aasta sees.

Sure tännowäart on meile ka „Perno postimehhe“ lehhed,
mis igga näddalil kui lahke söbber meie tuppa astub, keige
mailma asjadest ja ka meie omma rahwa ellust ja ollemisest
iggakord ued sannumid toob, ja ei wässi ial ärra omma raske
tõ jures. — Eht meie kül teame, et Jummal, kes taewad ja
maad on teinud ja keik, mis seal sees on, ei ella mitte nende
templide sees, mis kättega on tehtud, — on fiiski meile wäg-
ga armas ja tähhelepanemise wäart, ning kui üks imme
Jummala armo tõ keige rahwa silma ees, — ja se on se kir-
rikutte-ehhitaminne Tallinnas, mis mullo aasta peäle hakkas.
— Waene ma-rahwas ja koggodus Gesti-ma pealinnas,
mis liggi 12,000 hinge arro järrele suur, olli peäle 100 aas-
tat funni tännini omma Jummalatenistust wäikesse rae-kab-
belis piddanud, — nüüd wast hallastassid üllemad ja kohto-
wannemad selle waeke koggodusse peäle, ja saab neile kaks
suurt ja kanna kiwist kirrikut korroga woido pärrast ehhitud,
ja ühhe hädda-kirrikus saab jubba suur hulk rahwast ello-
mannaga toidetud. — Mõtle sedda keik järrele, fiis woime ja
peame keigest süddamest ja rõmoga tännama, et Jummal ei
olle mitte isfiennast tunnistamatta jätnud, ta on meile pal-
jo head teinud, ta on taewast meile wihma ja head wilja-
list aega annud, ja meie süddamed täitnud roa ja
rõmoga.

1863
1. 1933